

SGI SÆDDING-GULDAGER IDRÆTS FORENING

SGI FITNESS & MOTION

Formand:	Lars Sørensen	61 13 99 42
Økonomians.:	Dorte Veis Svendsen	
Aktivitetsans.:	Hanne Damgaard	
Best. medl.:	Lene Overgaard Langelund Karsten Toft	
Suppleanter:	Kent Noer Christensen Karsten Jepsen	

Læs mere på sgifitness.dk eller send en mail til mail@sgifitness.dk

SGI FODBOLD

Formand:	Jens Knudsen
Kasserer:	Ditte Nørskov
Best. medl.:	Thomas Rejkjær Nielsen Theis Nielsen Mathias Hedeager Paulsen Kim Langerhuus Claus Meyer
Suppleanter:	Kasper Toft Per Kjølbj

Mail: bestyrelsen@sgi-fodbold.dk
Du kan også finde os på: www.sgi-fodbold.dk

SGI BORDTENNIS

Formand:	Bjarne Karlskov	52 58 65 03
	bjarne@karlskov.net	

Se mere på: www.sgi-bordtennis.dk

Efter istiden kom dun-birk s

Flora og fauna

Dun-birk (*Betula pubescens*) var et af de første træer, der indvandrede efter ophør af sidste istid (Weichsel istiden). Træet opholder sig gerne på en sur, næringsfattig jordbund, endvidere er den meget hårdfør overfor frost. Dun-birk er et såkaldt pionertræ, vokser hurtigt og er meget vandforbrugende, et nogenlunde stort træ kan snildt opsuge 100 liter vand om dagen.

Et såkaldt lystræ

Planten er et såkaldt lystræ, der kræver meget lys, men samtidigt lukker meget lys igennem sin krone. Dun-birk kan blive omkring 100 år gammelt og 25 meter højt. Årsskud er dunede og uden harpiksvorter. Knoppenes og de unge blades klæbrige harpiks beskytter dem mod for stærk fordampning.

Rødderne stikker ikke så dybt (træet har såkaldt

skiverod), det meste af rodsystemet er således indenfor en meters dybde. Kombinationen af træets højtliggende rodnet og et stort vandforbrug kan i perioder efterlade jorden under træet så tør, at det kan være vanskeligt for andre planter at få fodfæste på trods af, at der er rigeligt sollys under træet.

Dun-Birk har via sine rødder et symbiotisk mycorrhiza-samarbejde med blandt andre rød fluesvamp og arter af rørhatte, deriblandt birke-rørhat. På barken kan man se sommerfuglen birkemåler, der er godt kamufleret af sin hvidlige farve.

Dun-birk danner en masse vildskud fra sovende knopper, når den inficeres af svampen *Taphrina betulina*, hvilket resulterer i de

karakteristiske heksekoste på stamme og grene, disse ses kun meget sjældent på vorte-birk.

Heksekostenes lighed med fuglereder lader angiveligt til at kunne afholde nogle fugle fra at bygge rede i træet, da heksekosten signalerer alt optaget. Hanraklerne er hængende, hunraklerne er korte og stive og begge rakletyper sidder på samme træ.

Hanraklerne, i modsætning til hunraklerne, kan ses på træet allerede fra om

efteråret og vinteren over, altså mange måneder før de modner og blomstrer.

Raklerne blomstrer typisk før løvspring, hvilket sikrer en mere effektiv

bestøvning uden forstyrrende løvblade. Desuden er hanraklerne lange, hængende og bøjelige, så vinden let kan tage fat i dem og ruske pollen ud af støvknapperne uden at raklerne derved knækker. Træet er altså fint tilpasset vindbestøvning, men aflægges dog også besøg af insekter, heriblandt forårsvirvige bier, der her tidligt på sæsonen kan forsyne sig med kærkommen, rigelig, lettilgængelig og næringsrig pollen.

Spredes med vinden

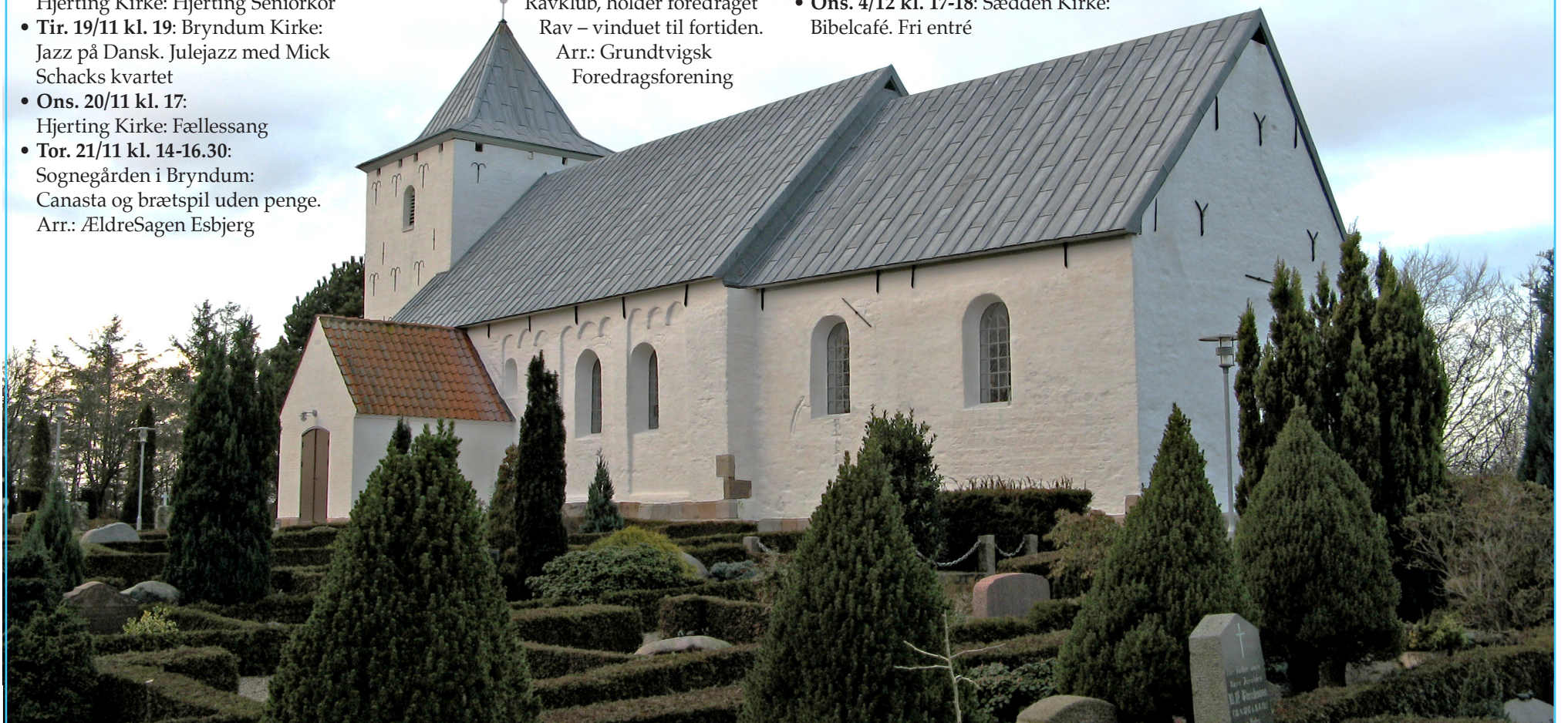
De meget små, bredvingede frø kan spredes vidt omkring med vinden, endda flere kilometer væk! En moden hunrakle kan indeholde flere hundrede frø, og et rimeligt stort træ kan angiveligt producere forbausende 30 millioner frø på et enkelt år, ikke uventet kan mange rakleskæl og frø være indfanget

Det sker på egnen fra 13/11 til 5/12 2024 - udvalgte begivenheder

Der er tale om udvalgte begivenheder. Flere af de nævnte arrangementer kan være forbundet med tilmelding og/eller betaling af entré eller krav om medlemskab

- **Tor. 14/11 kl. 10-12:** Sædden Kirke: Gang i Gakkellakkerne. Gratis
- **Tor. 14/11 kl. 17:** Sædden Kirke: Menighedsrådsmøde
- **Tor. 14/11 og 28/11 kl. 13.30:** Hjerting Kirke: Nørkleklubben
- **Søn. 17/11 kl. 12-16:** Jul i Hjerting. Ved Badehotellet. Fri entré.
- **Søn. 17/11 kl. 13-15:** Hjerting Kirke: Jul i Hjerting, Åben kirke, korte guidede rundvisninger i kirken og på kirkegården. Julefortælling og sang for børn og voksne ved Kræn Christensen kl. 14. Fri entré
- **Man. 18/11 og 2/12 kl. 14.30:** Hjerting Kirke: Hjerting Seniorkor
- **Tir. 19/11 kl. 19:** Bryndum Kirke: Jazz på Dansk. Julejazz med Mick Schacks kvartet
- **Ons. 20/11 kl. 17:** Hjerting Kirke: Fællessang
- **Tor. 21/11 kl. 14-16.30:** Sognegården i Bryndum: Canasta og brætspil uden penge. Arr.: ÆldreSagen Esbjerg
- **Tor. 21/11 kl. 14:** Hjerting Kirke: Sogneeftermiddag med Jens Peter Gram. Et kirkehistorisk foredrag om fortid og nutid – ritualer og skikke
- **Søn. 24/11 kl. 11.30:** Guldager Kirke og Forsamlingshus: Efter gudstjenesten, kl. 10.30, holdes kirkefrokost. Mad og drikke 75 kroner
- **Søn 24/11 kl. 14-16:** Hjertinghus, Tobølparken 25: Juletræs-fest for børn og voksne. Entré, se Hjertinghus' facebookside/begivenheder
- **Man. 25/11 kl. 19:** Sognehuset i Sønderris: Forfatter Anders Leth Damgaard, formand for Dansk Ravklub, holder foredraget Rav – vinduet til fortiden. Arr.: Grundtvigsk Foredragsforening
- **Tir. 26/11 kl. 14-16:** Bryndum Kirke, Sognehuset: Tirsdagscafé. Foredrag af Henrik Dam Kristensen. Entré
- **Tir. 26/11 kl. 19.30 -21:** Hostrup Kirke: Julekoncert med Hjerting Koret. Fri entré.
- **Tor. 28/11 kl. 19.30:** Hjerting Kirke: Orgelkoncert v/ Henrik Krüger
- **Lør. 23/11 kl. 10-14:** Hjertinghus, Tobølparken 25: Loppemarked. Arr.: HIF Fitness
- **Man. 2/12 kl. 19:** Guldager Forsamlingshus: Julebanko. Alle er velkomne, salg af plader fra 10 kr. Arr.: Bestyrelsen
- **Ons. 4/12 kl. 17-18:** Sædden Kirke: Bibelcafé. Fri entré
- **Tir. 26/11 kl. 14-16:** Bryndum Kirke, Sognehuset: Tirsdagscafé. Foredrag af Henrik Dam Kristensen. Entré
- **Tir. 26/11 kl. 19.30 -21:** Hostrup Kirke: Julekoncert med Hjerting Koret. Fri entré.
- **Tor. 28/11 kl. 19.30:** Hjerting Kirke: Orgelkoncert v/ Henrik Krüger
- **Lør. 23/11 kl. 10-14:** Hjertinghus, Tobølparken 25: Loppemarked. Arr.: HIF Fitness
- **Man. 2/12 kl. 19:** Guldager Forsamlingshus: Julebanko. Alle er velkomne, salg af plader fra 10 kr. Arr.: Bestyrelsen
- **Ons. 4/12 kl. 17-18:** Sædden Kirke: Bibelcafé. Fri entré
- **Ons. 4/12 kl. 19:** Sædden Kirke: Vi synger fra højskolesangbogen, Fri entré
- **Tor. 5/12 kl. 14:** Hjerting Kirke: Adventsmøde v/ Morten Fester Thaysen, domprovst i Ribe. Grundtvigs jul. Fri entré
- **Øvrige begivenheder i Esbjerg og Fanø kommuner:** vadehavskysten.dk/ribe-esbjerg-fanoef/diverse/events

Om første træ

af spindelvæv, og jorden under træerne kan være tæppedækket med birkefrø, og heller ikke uventet kan dun-birk hurtigt frøsprede sig på blandt andet heder og moser, hvis de ikke her bekæmpes hårdhændet. Især om vinteren drager småfuglene nytte af de mange næringsrige frø, der stadig ligger på jorden.

Er man heldig, kan man finde birketræer på pud-sige voksesteder, såsom i tagrender og i grenvinkler på andre træer, hvor der har samlet sig noget jord, hvor frøene så har kunnet spire og udvikle sig til træer.

Bides af hjortevildt

I efteråret nedbrydes bladene grønne farvestof klorofyl, og de tilbageværende carotenoider farver bladene gule, typisk startende fra bladranden og indefter. Birketræet bides gerne af hjortevildtet og har utallige insekter knyttet til sig. Hanraklerne udsuges for eksempel af almindelig birketæge, bladene ædes blandt andet af larverne af de smukke sommerfugle birke-glassværmere, birke-målere, sørgekåbe og måneplet samt larver af grøn birke-bladhvæps, birkeminérfluer og birke-bladruller, hos sidstnævnte former larven bladene til et kræmmerhus, derudover kan man på bladene finde galler af galmyg og galmider, og i trækronerne ligger krabbe- og springedderkopper på lur.

'Birk' er et gammelt ord, formentlig med

betydningen det lyse træ. Pubescens er afledt af pubes, som betyder svag behåring, hvilket henviser til plantens dunede årsskud, blade og bladstilke. Betula kommer af det galliske ord betu-, som betyder lim, og sigter til, at birkesaften kunne indkoges og omdannes til en klæbrig, harpikslignende beg. I folkemedicin mod gig, urinvejsinfektioner og

sågar mod sure tæer samt som sårhelende og vanddrivende middel. Betulin, der kan udtrækkes af barken, har bakteriedræbende evner.

I køkkenet kan forårsbladene anvendes i salater eller i urtete.

Bladknopperne kan benyttes som krydderi eller kan sammen med bladene indgå i en kryddersnaps.

Sødemidlet xylitol kan udvindes af blandt andet birk. Den ofte rigelige, sødlige birkesaft i foråret ved løvspring kan tappes fra træet og drikkes frisk fra fad, eller bruges til fremstilling af vin, øl, eddike og sågar hårplejemiddel eller koges ned til sirup. Et birketræ kan let give 10-15 liter saft per døgn ved træets saftstigning om foråret.

I tider med smalhans blev barken malet og tilsat melet til brødbagning. Barken fra yngre grene kan gøre det ud for tyggegummi eller kan benyttes til fremstilling af birketjære, som kan bruges til for eksempel vognsmørelse og til konservering af læder og træ.

Dun-birk kan bruges til fastelavnsris (et frugtbarhedssymbol), til

Det latinske navn betyder noget i retning af 'svagtbehåret lintræ'. Det danske navn er dunbirk. Bjørk er det oldnordiske navn for birk. Foto: Kridtvejsplanter.dk.

kurvefletning, ski, fejekoste, slæder, musikinstrumenter, papir, møbler og til velduftende pejsebrænde, der har en høj brændværdi og en rolig flamme.

Det stærke og lette birkeved har også været anvendt til svævefly. Birkeris kan benyttes i saunaer til at piske sig med. Den hvide, næsten fuldstændigt vandtætte bark blev brugt som tagdækning og kan tjene allehånde dekorative formål samt til tilvirkning af bl.a. træsko, kurve, spande, æsker og birkebarkskanoer. Desuden kan barkens garvestoffer anvendes til garvning af læder og til fremstilling af harpiksagtig lim. Herudover brænder birkebark meget villigt, og 'fidibuser' til optænding har været i handlen i Danmark.

Pollen fra birk er allergifremkaldende med symptomer fra øjne og luftveje (høfeber), af samme årsag undlader nogle kommuner i Danmark at plante træer ved beboede steder. Birkebark farver garn og stof gråt, men bladene farver garn rent gult.

Bjørk er det oldnordiske navn for birk. De helt små nye, dunede birkeblade kaldes også museører. Dunbirk kaldes også for hvidbirk, mosebirk og risbirk.

Tekst: Carsten Mathiesen

To nye kirkeskibe ophængt i Hjerting

Søndag den 20. oktober var der fest i Hjerting kirke. To nye kirkeskibe blev indviet

KIKELIGT – Hjerting Kirkes våbenhus fik søndag den 20. oktober to nye kirkeskibe.

Projektet har været længe undervejs. Det var allerede, da man for et par år siden fik en model af en Hjerting-kane i kirkens våbenhus, at tanken opstod med endnu to skibe.

Historiske skibe

Ligesom de to første er der tale om fartøjer, der er knyttet til Hjertings historie

Det ene af de to nye skibe er en model af dæksbåden E32 Bonide, såkaldt 'bakkebåd', der fungerede som moderskib for de mindre kaner, når man drev krogfiskeri i Nordsøen. Den har sejlet 1884 til cirka 1928.

Kirkeskibet Boniden er udført af Olav Martinsen, sejlet syet af Karen Margrethe Løth.

Det andet af skibene er en model af stålcutteren Hans Sme' fra 1968, den første stålcutter, der havde Hjerting som hjemhavn.

Modellen er udarbejdet af Claus Elmquist og Poul Larsen fra firmaet Andresen & Meyer Aps., Greve.

Begge skibet er skænket af Styrelsen i Hjertingfiskers Pudselaug, der holder statuen ved kanelauget fin.

Ved selve gudstjenesten var der udvalgt salmer, der handlede om hav og skibe, og Arne Mårup prædikede over Livet som en sejlads.

Efter afsløringen var der samvær i kirkens

lokaler med champagne og kransekage.

Menighedsrådsformand Tove Porsholt Andersen takkede på menighedsrådets vegne, mens Ole Andersen fra Hjertingfiskers Pudselaug fortalte om overgangen fra træcuttere til stålcutter – og hvad det havde betydet, ikke alene for kapaciteten, men også for fiskernes sikkerhed og komfort.

Ikke kun nostalgi

Med de nye kirkeskibe er historien ført op til i dag og på den måde er kirkeskibene i Hjerting kirke ikke kun nostalgi. Skibene minder os om, at historien er levende, udviklingen går videre.

Som Arne Mårup sagde i sin tale, symboliserer kirkeskibene ikke bare den maritime historie. Skibene hænger over os som symboler på menighedens rejse gennem livet – et liv, der ofte kan føles som en sejlads på åbent hav, hvor vi både møder stille vande og stormfulde bølger.

En festlig dag.

-fina

Fra indvielsen: Sognepræst Arne Maarup (tv.), i midten Claus Engquist, der har bygget Hans Sme og til højre Olav Martinsen, der har bygget Bonide. Foto: Privat.

